

## **УСПЕШНИ ПРАКТИКИ В ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ: ПОДГОТОВКА НА МЛАДИТЕ ХОРА ЗА ПАЗАРА НА ТРУДА**

**Веселина Иванова**

*Инженерно-педагогически факултет, Технически университет – Сливен*

**Резюме.** В статията се разглежда проблемът за професионалното образование и обучение и подготовката на младите хора за пазара на труда. Описва се проведена учебна визита, финансирана по програма „Учене през целия живот“, с домакин Регионален инспекторат по образованието – Сливен. Участници са директори на професионални и профилирани училища и представители на други образователни институции от седем европейски страни – Великобритания, Турция, Португалия, Швеция, Словакия, Холандия, Испания.

*Keywords:* vocational education, training, labour market, preparation of young people

Регионален инспекторат по образованието – Сливен, стана домакин на учебна визита, финансирана по програма „Учене през целия живот“. Целта на учебните визити е да се насърчават и подкрепят политическото развитие и сътрудничеството на общоевропейско ниво в контекста на ученето през целия живот.

Програма „Учебни визити“ осъществява интегриран подход между секторите и формите на общото и професионалното образование и обучение чрез включването на различни целеви групи и образователни специалисти от различни ресори, представители на секторите за образователни услуги, бюрата по труда или центрове по ориентиране, представители на промишлени палати, стопански и занаятчийски камари, работодателски организации и синдикати, собственици или управители на малки и средни предприятия, изследователи, научни работници.

За участието в учебната визита в РИО – Сливен, пристигнаха представители на седем европейски страни: Великобритания, Турция, Португалия, Швеция, Словакия, Холандия, Испания. Целевата група от делегатите включваше директори на професионални и профилирани училища, както и представители на други образователни институции.

От българска страна по програма „Учебни визити“ бяха одобрени само четири кандидатури и една от тях е кандидатурата на РИО – Сливен. Само по себе си това е отлична атестация, съпътствана с една задълбочена и целенасочена работа на образователната институция. Темата на учебната визита – „Успешни практики в професионалното образование и обучение и подготовка на младите хора за пазара на труда“, е насочена към потребностите на младите хора, които търсят и се стремят към успешна реализация на пазара на труда.

Целта на международната среща в Сливен беше чрез различни дейности да се насърчи взаимодействието между образование, обучение и бизнес. Дейностите, предвидени по време на учебната визита, трябваше да обхванат всички области на професионалното образование чрез редица инициативи. От посещението в РИО – Сливен, и представянето на презентация за българската образователна система участниците добиха представа за образователната система, училищната структура и организациите в системата на образованието в България. В индивидуални презентации гостите от различните страни представиха своите образователни институции, за да могат участниците в срещата да се запознаят с тях и да проследят процесите в развитието на професионалното образование в глобален мащаб. Планирани бяха срещи с експерти и представители на местната власт, отговорни за образованието в региона. С оглед деловото протичане на учебната визита се осъществиха срещи на чуждестранните ни гости в професионалните гимназии в регион Сливен.

На тези срещи училищата имаха възможност да разкажат за своя опит в осъществяването на успешни практики в професионалното образование и обучение и подготовката на младите хора за пазара на труда чрез насърчаване на взаимодействието между образование, обучение и бизнес.

Гостите посетиха Регионалния инспекторат по образованието – Сливен, за да се запознаят под формата на презентация с нашата образователна система, както и да представят дейността на своите организации и своята работа. Участниците направиха извода, че пред всички нас стоят някои общи предизвикателства – успешно сътрудничество с представителите на бизнеса и намиране на подходящи работни места за учениците с цел разработване на набор от умения на съответните равнища за придобиване на експертен опит; промяна на нагласите на родители и ученици за повишаване на статута на професионалното образование и обучение; акредитация или признаване на предишно учене или умения на учениците; имиграцията и миграцията като проблем за езиковото обучение. Предоставянето на професионално ориентиране и консултиране на учениците не е приоритет, често е с ниско качество и не се предоставя от експерти.

Първото училище, което гостите посетиха, беше Професионална гимназия по геодезия и строителство „Арх. Г. Козаров“ – Сливен. За своето устойчиво развитие гимназията осъществява проектна политика с цел повишаване на

своя потенциал. Приоритет в работата са качеството на училищното образование и възпитание и утвърждаване на училището като научно, културно и спортно средище. Осигуряват се широк спектър от извънкласни форми за свободното време на учениците и се създават условия за тяхната публична изява и творчество. Търсят се форми за добро сътрудничество с родителската общност и училищното настоятелство. Особен интерес за участниците в учебната визита предизвиква представянето на проекта „Аз мога да строя“ – една достойна за уважение идея и пример за добра практика и ползотворно сътрудничество между Камарата на строителите в България и строителните училища. Целта на този проект, в който участват ученици в XII клас на строителните училища, е младите специалисти да получат практически знания и умения, необходими за бъдещата им професия. Преминавайки през отделните етапи на строителния процес, участниците в проекта могат да се ориентират какво най-добре им се отдава, кое им е любимото занимание, да открият своя талант и да преценят своите знания.

Професионална гимназия по механотехника – Сливен, е единствената на територията на Сливенска област, в която се осъществява прием и обучение по професии в четири професионални направления – „Металообработване и машиностроене“, „Моторни превозни средства, кораби и въздухоплавателни средства“, „Производствени технологии – дървесина, хартия, пластмаси и стъкло“ и „Електротехника и енергетика“. Педагогическият колектив на училището се стреми да формира знания и личностни умения у учениците за придобиване на професионални компетенции в съответната професионална област, активно взаимодействие със социалната среда, уважение към гражданските права и отговорности, противодействие срещу проявите на агресивност и насилие.

Професионална гимназия по механотехника – Сливен, е лицензиран учебен център за обучение на кандидати за придобиване на правоспособност за управление на МПС, категории М и В. Учебната и производствената практика на учениците от XI и XII клас от всички специалности се провеждат на реално работно място в 20 фирми – партньори на ПГМ. Увеличава се броят на фирмите, желаещи да сътрудничат в обучението на ученици в реална работна среда.

Участниците във визитата посетиха и производствена практика на ученици от Професионална гимназия по текстил и облекло „Добри Желязков“ в реална работна среда. ПГТО „Добри Желязков“ е първото професионално училище на Балканския полуостров, създадено през 1883 г. в град Сливен – център на текстилната промишленост. Работата на учениците по време на производствената практика напълно съответстваше на темата на учебната визита – „Успешни практики в професионалното образование и обучение и подготовка на младите хора за пазара на труда“.

В Професионална гимназия по хотелиерство и туризъм „Академик Неделчо Неделчев“ гостите посетиха учебен час по литература и се запознаха с учебната документация, която се води в училището. Учениците от специалност „Кетъринг“ приготвиха и сервираха обяд за гостите. Беше организирано и посещение в Учебен център към училището, наскоро реновиран по Национална програма „Модернизиране на системата на професионалното образование“ на МОН.

В Професионална гимназия по икономика „Проф. Д. Табаков“ – Сливен, особен интерес предизвика проектът „Ученически практики“, който има за цел подобряването на качеството на професионалното обучение и образование и улесняване на достъпа до практическо обучение в национален мащаб.

В Професионалната гимназия по електроника и електротехника гостите имаха възможност да тестват изградения по проект „Говореща светлина“ от Секторна програма „Коменски“ макет на къща за компютърно управление на битови консуматори, използващ Power line технология за енергийна ефективност.

Центърът за кариерно ориентиране – Сливен, започва дейността си през 2012 г. по проект „Система за кариерно ориентиране в училищното образование“. Програмата е разработена, за да подпомогне учениците да намерят отговори на редица въпроси, свързани с професионалното ориентиране. Теоретичната рамка на обучението по кариерно ориентиране включва интерактивни упражнения и тестове, предназначени за учениците от I до XII клас. Те подпомагат активното им участие в овладяването на знания и формирането на умения за вземане на информирани решения относно образование, професионална подготовка и кариерно развитие след завършване на училище.

В годините от първи до дванадесети клас процесът на кариерно ориентиране на учениците претърпява съществени промени, обусловени от нарастването на техните познавателни възможности, които им позволяват да събират информация за света на професиите. Докато в началото учениците се нуждаят от информация, подкрепа и помощ за разбирането на професиите, при края приключването на средното образование те са готови да направят осъзнат и самостоятелен избор на професия. В процеса на развитие на самоосъзнаването емоционалното отношение към професиите постепенно прераства в необходимост от реален избор, който се превръща в една от най-важните задачи, която подрастващият трябва да разреши. Често младите си задават въпроси като: „Кой съм аз?“, „Какво е моето бъдеще?“, „Какъв искам да стана?“, които са насочени към търсене на отговор за възможната бъдеща професионална реализация. В този раздел се включват упражнения, свързани с познаването и разбирането на собственото „Аз“ и съотнасянето му към желаната кариера. Упражненията, които се отнасят до познаването и осмислянето на ключови компоненти на човешката индивидуалност като интереси, умения, способно-

сти, мотиви, нагласи, провокират учениците да извлекат информация за себе си, да споделят намеренията си с другите за избора на образование и професия, да се самоанализират и самооценяват обективно.

За подрастващите изборът на образование и професия е събитие в техния живот, което те очакват със смесено чувство за настъпване на значима промяна. Важен момент в часовете по консултиране е кариерният консултант да насочи вниманието на дванадесетокласниците към изграждане на умения за създаване на портфолио и документи за кандидатстване за работа, автобиография, мотивационно писмо, поведение при явяване на интервю за работа. Независимо от различията във възрастовите и индивидуалните избори на образование и професия преходът от една към друга образователна степен или към пазара на труда изисква предварителен и продължителен период на подготовка, в която се включва проучване, осмисляне и планиране на кариерното развитие.

Процесът на консултиране е изпълнен тогава, когато кариерният консултант постави ученика в ситуация да се справи сам с избора на професия.

С цел чуждестранните ни партньори да опознаят по-мащабно регион Сливен бе предвидено посещение на град Нова Загора. В края на визитата те очертаха приликите и разликите в системата за ПОО в различните страни; потърсиха предизвикателствата и общите решения, направиха изводи и оценка за посещението в Сливен и ползата от видяното и придобития опит; помислиха за това кое биха могли да внесат като успешен опит в своята работа. Благодарение на добрата комуникация към Испанската национална агенция вече е подадено предложение за стратегическо партньорство за професионално образование и обучение по дейност КА2 на програма „ЕРАЗЪМ+“. Новото партньорство ще продължи идеята на учебната визита за подобряване на прехода на учениците от професионалното обучение и образование към пазара на труда. Дейностите ще се базират на научни изследвания, преподаване и усвояване на нови методики, изследване на проблемите на европейския пазар на труда, създаване на инструменти и помагала за учителите и съветниците в областта на професионалното образование и обучение с цел използването им в клас и подобряването на компетентностите на учениците и преподавателската практика на учителите, както и усъвършенстването на уменията им за комуникация на чужд език.

#### **БЕЛЕЖКИ**

1. <http://www.hrdc.bg/>
2. <http://www.spgsg.com/>
3. <http://pgto-sliven.com/>
4. <http://www.pght-sliven.com/>

5. <http://pgisliven.com/>

6. <http://www.pgss-nz.com/>

## **SUCCESSFUL PRACTICES IN VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING: PREPARATION OF YOUNG PEOPLE FOR THE LABOUR MARKET**

**Abstract.** This paper considers the problem of vocational education and training and preparation of young people for the labour market in the context of a study visit, funded by the Lifelong Learning Program. Hosting organisation of the visit was the Regional Inspectorate on Education – Sliven (RIO – Sliven). Participants were principals of professional schools and hosting representatives of different educational institutions from seven European countries (Great Britain, Turkey, Portugal, Sweden, Slovakia, The Netherlands, Spain).

✉ **Mrs. Veselina Ivanova**  
2, Todor Asenov Str.  
8804 Sliven, Bulgaria  
E-mail: [vesselina\\_01@abv.bg](mailto:vesselina_01@abv.bg)